

6/96

SAMGONGUSKJAL
millum
Sambandsflokkinn, Fólkaflokkinn,
Sjálvstýrisflokkinn og
Verkamannafylkingina á tingi

Politiski setningurin

Sambandsflokkurin, Fólkaflokkurin, Sjálvstýrisflokkurin og Verkamannafylkingin á tingi eru samd um at skipa politiska samgongu á lögtingi og at skipa landsstýri fyri lögtingsvalskeiðið fram til 1998.

Endamálið er at gera tað liviligt hjá fólki í einum skipaðum, stabilum, sosialt rættvísu og rættarlíga tryggum samfelagi, at fáa javnvág í samfelagsbúskapin, at útvega føroyska samfelagnum størri inntøkur, at røkja fiskastovnamar á Føroyaleiðunum við skynsemi og við ábyrgd fyri framtíðini, at fáa fiskivinnuna at bera seg, at bøta um marknaðarviðurskipti sum heild, at fáa lønsemi aftur í vinnuna, at skapa nýggj arbeiðspláss, at lækka skattatrygging, at bøta um trupulleikarnar hjá sethúsaeigarum, at verja umhvørvið á sjógvi og landi og at røkja og menna føroyskan mentanar- og siðaarv.

Búskapar-, fíggar- og skattapolitikkur

Stevnumiðið er at fáa javnvág í búskapin, at fáa lønsemi í høvuðsvinnuna og vinnulívið annars og at útvega fleiri arbeiðspláss.

At rækka hesum máli er neyðugt at gera kappingarfærið betri, at lækka kostnaðarstigið, at fáa betri marknaðaravtalu við ES, at vaksa áhugan at gera íløgur, at menna nýggjar vinnuvegir, og at fáa kapping í øllum tættum í vinnulívinum.

Avlop skal framvegis vera á handils- og gjaldsjavnanum. Langtíðarfíggarætlan verður gjørd við tí endamáli at reka tryggan fíggarpolitikk.

Miðað verður ímóti at fremja sparingar, so fíggarlógin javnvigar. Útreiðslur landskassans skulu lagast eftir teimum inntøkum, sum samfelagið he

Bygnaðurin í almenna sektorinum má endurskoðast og rationaliserast, so hann lutfalsliga bíligari og kemur í javnvág við virðisskapandi sektorin.

Skatta- og tollmál

✓ Alneyðugt er at lækka skattatrystið.

Borið verður so í bandi, at skattaskipanin verður ikki atvoldin til, at fólk framvegis flyta av landinum. Við atliti at føroyingum í vinnu uttanlands, skal skattaskipanin gera tað møguligt hjá húski teirra at vera búgvandi í Føroyum.

Skattalóggávan skal ikki darva virkishugin, men skal eggja til vinnuligt fyrítaksemi. Miðað verður ímóti eini bruttoskattalíknandi skipan.

Hægri botnfrádráttur skal tryggja, at láginntøkurnar skulu verða lagaligari skattaðar. Frádráttur skal tryggja, at fólkapensjónin er skattafrí.

✓ Marginalskatturin verður lækkaður.

Ferðafrádráttur millum heim og arbeiðspláss og telefonfrádráttur til langfarafiskimenn eigur at verða roknaður uppí skattafríu grundupphæddina.

Hjúnabandsstøða skal ikki hava skattliga ávirkan. Skattalógin verður broytt soleiðis, at hjúnafelagar í ávísan mun kunnu býta skattskyldugu inntøkuna sundur sínamillum.

At stimbra virkseimið og lækka kostnaðarstigið skal móguleiki verða at differentiera meirvirðisgjaldið, eitt nú viðvíkjandi arbeiðslønnum.

Í hesum sambandi verður meirvirðisgjaldið á tænarvinnuni og smáidnaði lækkað.

Fígjarogrnaravgjald verður avtikið.

Bankamál

Neyðugt verður at fáa kapping aftur í bankavinnuna.

Vinnulív

At fáa lønsemi í vinnulívið:

- 1) má verða bøtt um kostnaðarstigið,
- 2) mugu almennar forðingar og tyngjandi avgjöld takast burtur,
- 3) mugu marknaðarviðurskiptini verða bøtt, so at vinnan verður kappingarførari,
- 4) mugu verandi stuðulskipanir endurskoðast við tí fyri eyga at lækka kostnaðarstøðið.

Rikin verður fiskivinnupolitikkur, sum tryggjar skynsama stovnsrøkt, sum miðar ímóti at fáa veiðiflotan at bera seg, tryggjar fiski- og útróðrarmonnum sømiliga úrtøku, vinnur og varðveitir flest mógulig rættindi í fremmandum og altjóða sjógvi, tryggjar, at veiðin verður soleiðis umsitin, at hon gevur mest móguligan samfelagsvinning.

Endamálið við vinnupolitikkinum verður at troyta alt tað tilfeingið, sum kann geva samfelagligan vinning. At rækka hesum máli, verða sum skjótast skaptir úrvegir, sum kunnu stimbra tilíkkum virksemini.

Stovnsrøktin, veiðiskipanin og at menna teir ymsu veiðihættirnar verða avgjærd í neyvari samvinnu við partarnar í fiskivinnuni og fiskifrøðingar.

Húkaveiðin eigur at fáa best móguligar sømdir at verja heimaafiskiskapin. Veiði eftir óroyndum fiskasløgum t.d. í altjóða sjógvi og á djúpum vatni verður stuðlað. Ansað verður eftir, at tillutaðar kvotur í fremmandum sjógvi verða nýttar so, at søgulig rættindi fara ikki fyri skeyti.

Hildið verður fram við menningararbeiðinum at seta út yngul at menna fiskaaling og havbit.

Alivinna

Alivinnan er ein týðandi tættur í samfelagsbúskapinum.

Ótroyttir móguleikar liggja í at menna vørur úr alifiski. Karmarnir um hetta eru lutvíst til og eiga at verða bøttir.

Kynsbót, aling, smoltframleiðsla og sjúkrafyribyrging verða stuðlað við atliti at okkara kappingarneytum og eftir galdandi fíggarligum fyrirtreytum.

Sumtøknifrøðin tekur seg fram, verður birt undir at ala longri úti og harvið økja um framleiðsluna.

Fiskaviðgerð

At vaksa um fiskiviðgerð á landi er neyðugt at skipa so fyri, at tað loysir seg at avreiða í Føroyum alt tað, sum føroysk skip fiska, og soleiðis at fortreytir verða skaptar fyri meiri íløguhugi, fyrirtakssemi og at menna vaksandi virksemini um alt landið.

Somuleiðis verður eisini miðað ímóti, at flakavirkisvinnan aftur kemur á privatar hendur.

Harafrat er neyðugt at fáa meiri fisk avreiddan í Føroyum, enn okkara egnu skip hava møguleika at veiða.

Triðjalandsfiskur verður tí avgerandi tátur í meiri virksemi á landi. Fortreytin, at hetta virkseimið kann verða kappingarført og gevur ískoyti til landsbúskapin, er betri kostnaðarstig og betri marknaðaratgongd.

Fyritreytir verða at gera, fyri at sildin og annar pelagiskur fiskur verður virkaður sum mest í Føroyum til hægst møguligt útflutningsvirði.

Føroyar skulu fyrireika seg til at gerast ein norðuratlantiskur avreiðingar- og fiskiídnaðardepil.

Dentur skal verða lagdur á at virka og selja fyrsta floks vørur. Reint umhvørvi er eitt aktiv í marknaðarføringini. Rannsóknir á havbotninum halda fram at kanna framtíðar møguleikar og styrkja uppfatanina í umheiminum, at okkara sjógvur er reinur.

Sjóvinna

Farmavinnan eigur at fáa so mikið góðar sændir, at hon fær umstøður at mennast.

Arbeitt verður fyri at skapa neyðugar fyritreytir fyri føroyskum handilsflota.

FAS-skipanin eigur at varðveitast og bætast, so hon kann virka eftir ætlan.

Samferðslan við úrheimin má verða skipað soleiðis, at hon - á privatum hondum - tryggjar útflutningsvinnuni best møgulig kor.

Ídnaður og handverk

Miðað verður eftir at menna nýggjar vinnuvegir bæði til heimamarknaðin og útflutnings.

Umráðandi er at vekja ans hjá føroyingum at keypa egna framleiðslu.

Virkað verður fyri meiri samvinnu við umheimin í handverki og ídnaði, eitt nú til marknaðarkanningar hjá fakligum samtøkum og felagsskapum.

Handverkaravinnan verður ment í samráð við vinnufeløgini.

Stuðulsskipanir til vinnuna verða endurskoðaðar. Virksemið hjá Menningar- og Ídn-
aðargrunninum verður umskipað. Endamál og virksemi hjá Menningarstovuni verða
endurskoðað.

Reglugerðin fyri Framtaksgrunnin verður endurskoðað.

Landbúnaður

Endamálið er, at vit mest møguligt gerast sjálvbjargin við landbúnaðarvørum í
Føroyum.

Vinnan eigur at sleppa undan kappingaravlagandi tiltøkum, og landbúnaðurin verða
stimbraður við royndum og undirvísing.

Jarðarlógin skal tillagast, so hon m.a. mest møguligt gagnar smáu plássunum, har
jarðarbrúkið mest møguligt er álitíð, og á slíkan hátt, at vinnan gerst meiri fjøltáttað.

Jarðarlógin og virksemið hjá Jarðarráðnum verða endurskoðað.

Oljuvinna

Valdið á undirgrundini verður verandi á føroyskum hondum.

Í sambandi við at bjóða út rættindi at leita eftir olju o.ø. á føroyskum øki eigur dentur
at verða lagdur á at fáa sum mest burtur úr búskaparlíga, við beinleiðis gjøldum fyri
rættindi, og at fáa føroyingar í vinnu hjá oljufeløgnum, og treyta okkum, at føroy-
ingar og føroyskar fyritøkur eru so nógv sum gjørligt uppi í tænaveitingunum.

Føroysk vinnuvirki í sambandi við oljuvinnuna eiga at sleppa til arbeiðis sum
skjótast.

Umráðandi er, at farið verður gjølliga til verka við fyrireikingum og tí neyðuga lóg-
gevandi arbeiðinum.

Lóggivið má verða soleiðis, at henda vinna minst møguligt nerver fiskivinnu og um-
hvørv.

Miðað verður ímóti at verandi teknisk vitan kemur meiri til gagns enn higartil.

Orka

Av tí at stórir partur av landsins inntøkum verður nýttur til orku á sjógvi og landi, er umráðandi at reka ein orkupolitikk, sum er framskygdur og mest møguligt ger okkum óheft av termiskari orku.

Kanningar og smáar íløgur kunnu støðugt verða gjørdar í vind- og aðra alternativa orku.

Við sparing av innfluttari orku, olju o.ø. í huga verða samráðingar tiknar upp við SEV um víðari útbygging av vatnorkuni, tá fíggarligu fyrirtreytir eru til staðar.

Arbeiðsmarknaðarmál

Langtíðararbeiðsloysi kann ikki góðtakast sum varandi fyrbrigdi.

Til tess at minka um arbeiðsloysið verður miðað eftir at lækka skattastrýstið og kostnaðarstøðið.

Arbeiðsloysisskipanin verður framvegis ein tryggingarskipan.

Ferðavinna

Neyðugt er at bæta um umstøðurnar hjá ferðavinnuni, eitt nú við at taka burtur forðingar og fáa í lag betri samskipan millum allar partar av ferðavinnuni.

Skipað verður soleiðis fyri, at ferðavinnan spillir ikki náttúruna og er ikki til bága fyri búfasta fólkið.

Familju- og bústaðarpolitikkur

Familjan er kjarnin í samfelagnum.

Kannað verður í hvønn mun ansingarstuðul kann fylgja barninum.

Grundsjónarmiðið er at virka fyri, at allar familjur kunnu búgva í egnum bústaði.

Barnafrádrátturin í landsskattinum verður hækkaður.

Sethúsaskuldin

Skattligu fylgjurnar av ógoldnum sethúsarentum, sum fylgja av sethúsaloysn landsstýrisins, verða at taka til viðgerðar sum skjótast.

Mentan og andslív

Søvn og stovnar, sum røkja Føroya náttúru, føroysk fornminni, mál, mentanar- og siðaarv, verða stuðlað.

Einkarrætur út- og sjónvarpsins verður avtikin.

Føroyskar sjónvarpssendingar verða tekstaðar innan fyri verandi figgjarkarmar.

Bert eitt útvarpsgjald verður at rinda fyri hvørt húski.

Navnalóggávan verður endurskoðað.

Útbúgvingarmál

Gjerd verður útbúgvingarætlan fyri útbúgvingarverkið við tí endamáli at leggja fast best hóskandi innihald og bygnað við atliti at framtíðar útbúgvingum, samskipanum og at rationalisera útbúgvingarnar.

Hesi mál í skúlaverkinum verða endurskoðað og nútímansgjerd:

- 1) Fólkkaskúlalógin,
- 2) Læraraútbúgvingin,
- 3) Allar vinnu- og miðnámsútbúgvingar,
- 4) Skipan fyri sjálvsognarstovnar og frískúlar í skúlaverkinum,
- 5) Gjaldsbýtið í rakstrarkostnaði millum land og kommunur,
- 6) Útbúgvingarskipanin tryggjar vinnulívinum best møguligar umstøður at virka undir og
- 7) Løgtingslóg um yrkisútbúgvingar verður endurskoðað.

Útbúgvingarskipanin skal tryggja vinnulívinum best møguligar umstøður, so at eisini ófaklærd fáa holl útbúgvingartilboð.

Forskúlum verða givnar heimildir at arbeiða undir.

Lógin um skúlafyrisiting verður endurskoðað.

Virksemið hjá landsskúlafyrisitingini og læruráðnum verður endurskoðað.

Yrkis- og aðrar framhaldsútbúgvingar skulu lúka treytirnar fyri meiri útbúgving uttanlands.

Ábyrgd og rættindi eiga at verða lögð út til einstøku lærustovnamar/skúlarnar.

Almannamál

Við heimild í rammulógini, verður almannaskipanin endurskoðað og lagað eftir færoyskum viðurskiptum.

Samskiptið millum borgaran og almannaverkið eigur at gerast smidligari.

Spurningurin um einkju- og einkjumannapensjón verður tikin til viðgerðar.

Arbeitt verður støðugt at tryggja øllum, ið nýtist hjálp, best møguligan stuðul og viðgerð.

Miðað verður eftir, í tann mun fíggarligu vánirnar eru til tess, at stovna eina lógbundna eftirlonar-, lívstryggingar-, einkju- og einkjumannapensjóns- og avlamisskipan fyri allar borgarar, har gjøldini fyri løntakarar verða uppkravd um afturhaldsskipanina sum fastur partur av goldna skattinum, so hvørt sum hann lækkar.

Forsorgarlógin í sambandi við arbeiðsloysið verður endurskoðað.

Tey gomlu skulu kunna búgva heima sum longst, og primera heilsutænastan verður lögð til rættis eftir tí.

Í samband við broyting í kommunuviðurskiptunum verða heildarveitingar at lata eftir objektivum kriterium.

Til at geva betri tænastru og betri eftirlit má umsitingin á almannaøkkinum verða lutvíst miðspjadd.

Úmsitingar- og rakstrarútreiðslurnar verða neyvari kannaðar. Møguleikar fyri at privatisera/útlicitera ávísar funktiónir verða kannaðar.

Nýggj almenn kærunevnd eigur at fáast at virka sum skjótast. Avgreiðslutíðin skal stytast.

Dagpeningaskipanin verður endurskoðað.

Verandi viðgerðarstovnar fyri rúsevnmisnýtarar verða stuðlaðir og tiltøk verða sett í verk, sum fyribygja/minka um rúsevnmisnýtsluna.

Heilsumál

Funktióinarnar á almannaverkinum, primera heilsuverkinum, sjúkrahúsverkinum mugu samskipast betur enn nú, eisini samstarvið millum føroyska og danska sjúkrahúsverkið. Úppgávubýti millum tey einstøku sjúkrahúsini eigur at verða framt.

Allir borgarar fáa góðar og skjótar flutningsmøguleikar í sambandi við sjúkraviðgerð.

Møguleikarnir at nýta føroyskan serkunnleika og avlopsorku at viðgera og rækta útlendskar sjúklingar, har bíðitið er í lètuni, verða kannaðir.

Fakliga og umsitingarlaga leiðslan á øllum sjúkrahús- og heilsuverkinum verður styrkt, og bygnaðurin endurskoðaður.

Primera heilsutænastan eigur at verða skipað við m.ø. ræktarskipan alt samdøgrið, og at leggja saman heilsu- og heimasjúkrasysterskipanina og heimahjálpin verður framt í samstarvi við allar partar, eisini umboð fyri tey, ið tørv hava á tí.

Møguleikar fyri at privatisera/útlisitera funktióinir verða kannaðir.

Størri dentur verður lagdur á familjuvegleiðing, upplýsing um fyribyrging og á hjálp í sambandi við barnsburð og uppaling.

Kømmunumál

Kømmunala sjálvræðið og ábyrgdin skulu verða styrkt við greiðari skilnaði millum lands- og kømmunuuppgávur.

Kømmunurnar eiga sjálvbodnar at gerast hóskandi størri eindir. Í hesum sambandi verður kannað eftir, um landsuppgávur kunnu verða lagdar til kømmunurnar.

Fíggarliga samskiftið millum land og kømmunu verður endurskoðað og gjørt einfaldari.

Kømmunulógin skal verða endurskoðað. Kømmunala eftirlitið verður styrkt. Ásett verður hámark fyri, hvussu nógv kømmunurnar kunnu hava í lánnum.

Arbeitt verður fram ímóti einari varandi loysn á kømmunuskuldarspurninginum.

Samferðslu- og samskiftismál

Landsstýrið hevur skyldu at tryggja hóskaði ferða- og flutningssamband millum tey ymsu plássini í Føroyum.

Støða teirra sjúku og brekaðu verður havd í huga, tá ið nýiløgur/ábøtur í samferðsluskipanini verða gjørdar.

So nógvar ferðaleiðir og luteindir í ferðsluskipanini sum gjørligt, herundir farmaflutningur innanoyggja, skulu bjóðast út til privatar at røkja sambært sáttmála í ávíst tíðarskeið, har tað kann gerast við fyrimuni.

Postverk Føroya verður effektiviserað og skal hvíla í sær sjálvum fígjarliga.

Almennar iløgur skulu verða búskaparliga skilagóðar. Øll almenn iløgu- og viðlíkahaldsarbeiði verða útboðin.

Virksemið hjá almennum samskiftisstovnum, sum ikki eru á fígjarlógini, verða eisini kannað.

Umhvørvismál

Umhvørvispolitikkurin verður styrktur, so at tann, ið dálkar, skal taka upp eftir sær. Dentur verður lagdur á at fáa fólk at fara betur um náttúru og umhvørvi.

Umhvørvislógávan skal verða so einføld sum gjørligt. Bøtur fyri brot á umhvørvislógávana skulu vera eftir, hvussu dálkað er.

Brennievni, sum hava minni skaðiligt árin á umhvørvið, fáa framhjárætt við lægri avgjaldi. Vit eiga at vera virkin í strembanini at forða fyri dálking frá stóru ídnaðarøkjunum á meginlandinum.

Somuleiðis eiga vit at gera alt, ið gerast kann, at kjarnorkuburturkast o.o. eiturevni verða ikki søkt í havið.

Umhvørvis- og matvørlógin verða endurskoðaðar.

Millumlanda og altjóða samvinna

Møguleikar fyri gagnligastu marknaðaratgongd við ES verða kannaðir.

Samgongan er samd um, at hon kann kanna viðurskipti Føroya í ríkisfelagsskapinum; men broytingar kunnu bert verða gjørdar í fullari semju millum samgonguflokkarnar.

Føroyingar skulu nýta rættin at hava fólk á ríkissendistovunum til tess at fremja føroysk áhugamál uttanlands.

Føroyar eiga at styrkja samstarvið millum londini í Útnorði og við Norðurlond annars.

Møguleikarnir fyri eftirliti við flogferðslu í føroyskum loftrúmi og tær inntøkur, hetta kann geva føroyska samfelagnum, verða kannaðir.

Møguleikarnir fyri at seta á stovn marknaðarskrivstovu í Brússel verða kannaðir.

Almenni tænaustusektorurin

Almenni sektorurin er lutfalsliga ov stórir til figgjarorku landsins.

Allur almenni sektorurin, eitt nú skúla-, almanna-, heilsu- og samskiftisøkið, verður endurskoðaður við tí endamáli at laga útreiðslurnar eftir teimum inntøkum, sum føroyska samfelagið hevur, tó so at vit hava góða og forsvarliga tænaustu.

Ítøkiligar sparaingar innan tað almenna kunnu vera: effektiviseringar, privatiseringar, útlisiteringar, samanlegging av stovnsfunktiónum.

Arbeitt verður fyri at samskipa allar almennar stovnar, soleiðis at teir gerast færri.

Fyrisitingarmál

Vallógin og fólkatingsvallógin verða endurskoðaðar.

Almenna umsitingin verður lagað til broytingarnar í stýrisskipanarlógini.

Settur verður á stovn Løgtingsins umboðsmaður.

Tænastumannalógin verður endurskoðað.

Landsgrannskoðarin fær betri umstøður at røkja eftirlitsuppgávur sínar.

Lógirnar um almennar og privatar telduskráir við persónsupplýsingum verða endurskoðaðar.

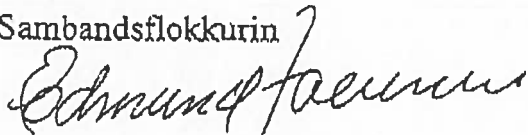
Uttanlandsskuldin

Spurningurin um uttanlandsskuldina má loysast í samráð við kreditorarnar, serliga dansku stjómina.

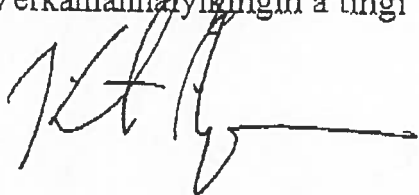
Loysnirnar skulu endurreisa búskapin og menna føroyska vinnulívið.

Tórshavn, 11/6-96

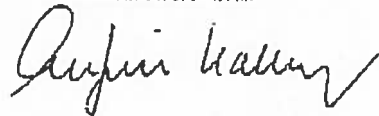
Sambandsflokkurin

Verkamannafylkingin á tingi

Fólkaflokkurin

Sjálvstýrisflokkurin

